

ІНФРАСТРУКТУРНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ

Реалії світової економіки XXI століття безальтернативно породжують необхідність розвитку України в умовах глобалізації й прийняття інноваційної моделі розвитку. Формування ефективної національної інноваційної системи передбачає адаптацію інноваційної діяльності країни до міжнародних норм і правил, однією із складових даної системи є наявність розвинутої інноваційної інфраструктури. Інфраструктура є важливим чинником розвитку інноваційних процесів, інакше кажучи, це інституціональне поле, у рамках якого відбувається виникнення, втілення й поширення нових видів продукції, технологій, виробничих процесів, ідей і методів організації роботи. Інноваційний розвиток національної економіки України неможливий без формування й функціонування регіональної інноваційної системи, безпосередньою складовою якої є регіональна інноваційна інфраструктура.

Проблемам формування і функціонування національних і регіональних інноваційних систем присвячено роботи вітчизняних і зарубіжних учених: З.О. Адаманова, Л.Л. Антонюк, Н.В. Апатова, В.С. Савчук, А.М. Поручник, І.В. Бережна, Е.А. Міхуринська, В. Подколзіна, А. Фурсенко, Н. Якубовський.

Мета статті - дослідження складових інноваційної інфраструктури на державному та регіональному рівнях, на основі чого запропоновано інфраструктурне забезпечення розвитку регіональної інноваційної системи АР Крим, обґрунтування необхідності створення регіонального інноваційного фонду як важливого елемента розвитку інноваційної інфраструктури регіону.

Наявність інноваційної інфраструктури є важливим чинником, що впливає на розвиток й ефективність інноваційних процесів регіону. Формуванню сприятливого інституційного середовища інноваційної діяльності приділено значну увагу в Концепції розвитку національної інноваційної системи України від 17 червня 2009 р. і в Постанові КМУ від 14.05.2008 №447 "Про затвердження Державної цільової економічної програми «Створення в Україні інноваційної інфраструктури» на 2009 - 2013 роки". Згідно з цією постановою інноваційна інфраструктура складається з виробничо-технологічної, фінансово-економічної, нормативно-правовий, територіальної та кадрової підсистеми [3]. Закон України «Про інноваційну діяльність» дає таке визначення цього поняття: інноваційна інфраструктура – це «сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, кредитні, освітні тощо) [2]. Таким чином, одним з основних пріоритетів Кримського регіону, має бути формування регіональної інноваційної системи з розвинутою інфраструктурою й ефективним механізмом регулювання.

Інноваційна інфраструктура регіону являє собою сукупність організацій різного рівня управління та функціонального призначення, взаємодіючих між структурними елементами інноваційної системи, забезпечуючи можливості успішного розвитку інноваційної діяльності.

На державному рівні можна виділити наступні елементи інноваційної інфраструктури:

Основним з них є Державне агентство України з інвестицій і інновацій (Держінвестицій), створене Указом Президента України «Про створення Державного агентства України з інвестицій і інновацій» від 30 грудня 2005 року № 1873 / 2005. Постановою КМУ від 17 травня 2010 року № 356 Державне агентство України з інвестицій та інновацій перейменовано в Державне агентство України з інвестицій та розвитку.

Держава в особі Агенції Держінвестицій є засновником ряду організацій, підвідомчих Агенції, метою діяльності яких також є всебічна підтримка реалізації державної інвестиційної та інноваційної політики.

Однією з таких підвідомчих організацій є Національна мережа регіональних центрів інноваційного розвитку, створена на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України від 3 травня 2007 року № 255-р «Про створення регіональних центрів інноваційного розвитку», яка включає [5]:

1. Київський центр інноваційного розвитку, основними завданнями якого є: організація взаємодії науково-дослідних, інноваційних підприємств, установ і організацій, органів державної влади щодо інноваційного розвитку економіки, створення діючого механізму впровадження інновацій і винаходів у галузях економіки України, сприяння просуванню українських інноваційних технологій і винаходів на світовому ринку, організація й впровадження механізму всебічної інвестиційно-інноваційної експертизи.

ИННОВАЦИОННОЕ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ

Установа також координує виконання діяльності регіональних центрів, аналізує інноваційний потенціал регіонів і визначених законодавством пріоритетних галузей економіки.

2. Регіональні центри інноваційного розвитку, основними завданнями яких є: здійснювати аналіз інноваційного потенціалу й забезпечувати наукову й іншу підтримку впровадження програм і проектів інноваційного розвитку регіону, у тому числі через механізм програмно-цільового фінансування, відповідно до законодавства на конкурсній основі науково-технічних програм і окремих розробок, спрямованих на реалізацію пріоритетних напрямків науки й техніки. Регіональні центри інноваційного розвитку Агентств держінвестицій були створені відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.05.2007 № 255. За станом на 1 липня 2010 року до сфери управління держінвестицій відносяться дванадцять регіональних центрів і п'ять їхніх представництв.

Діяльність центрів зосереджена на залученні інвестицій у регіони, наданні допомоги потенційним інвесторам у підготовці й реалізації ними інвестиційних та інших проектів розвитку, створенні на базі таких центрів системи вироблення проектів за принципом «єдиного вікна».

З метою надання суб'єктам підприємницької діяльності й громадянам послуг, у тому числі виробничих, консалтингових, правових, інформаційних, маркетингових, експортно-імпортних, облікових, сервісних, рекламних та інших, як в Україні, так і поза її межами і для розвитку інноваційної інфраструктури створено державне підприємство «Національний центр впровадження галузевих інноваційних програм» (ДП «НЦВГП»).

До числа завдань ДП «НЦВГП» входить: організація розробки нових та відбір інноваційних й інвестиційних проектів, що є пріоритетними напрямками економічного розвитку України, здійснення пошуку їх виконавців та інвесторів як в Україні, так і поза її межами, у тому числі на конкурсній основі, участь у реалізації цих проектів; забезпечення пошуку потенційних інвесторів і кредиторів для вітчизняних суб'єктів господарської діяльності; забезпечення захисту прав інвесторів і прав інтелектуальної власності; супровід інноваційних та інвестиційних проектів, здійснення контролю над їх ефективним виконанням; залучення коштів і т.п.

Здійснення фінансової підтримки інноваційної діяльності суб'єктів господарської діяльності різних форм власності, а також залучення вітчизняних та іноземних інвестицій для розвитку національної економіки є метою діяльності Державної інноваційної фінансово-кредитної установи (ДФКУ). Серед основних завдань Установи можна виділити: фінансування за рахунок власних та залучених коштів науково-технічних і маркетингових досліджень, конструкторсько-технологічних робіт, науково-технічного пошуку, інноваційних та інвестиційних проектів і програм, спрямованих на впровадження в виробництво прогресивних науково-технічних розробок і технологій, освоєння випуску нових видів продукції шляхом створення нових виробництв; фінансування заходів щодо розвитку інноваційної інфраструктури; залучення коштів; налагодження співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, урядовими й неурядовими організаціями іноземних держав з питань залучення фінансових ресурсів в економіку України й реалізація загальних інноваційних та інвестиційних проектів і програм.

Державна інвестиційна компанія (ДІК) створена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 9 червня 2010 року № 471 «Про утворення державного підприємства «Державна інвестиційна компанія». Засновником ДІК є держава в особі Кабінету Міністрів України. Компанія належить до сфери управління Державного агентства України з інвестицій та розвитку. Метою ДІК є провадження інвестиційної діяльності, пов'язаної з відтворенням основних засобів виробництва, капіталізацією активів держави, державною підтримкою державних інноваційних та інвестиційних проектів.

На регіональному рівні можна виділити наступні елементи інноваційної інфраструктури: Кримський регіональний центр інвестицій і розвитку, Кримський центр трансферу технологій, Кримський регіональний центр інноваційного розвитку, Кримський науковий центр, Республіканський комітет з питань палива енергетики та інноваційної політики, суспільні організації.

Кримський регіональний центр інвестицій і розвитку створений у Криму з 2008 р. і успішно працює територіальне представництво Державного агентства України інвестицій та інновацій – Державна бюджетна установа «Кримський регіональний центр інвестицій і розвитку». Основна діяльність центру спрямована на реалізацію державної інноваційної політики в автономії, інноваційного й інвестиційного потенціалу кримського півострова, розвиток і становлення існуючої інноваційної інфраструктури.

Мета діяльності центру – впровадження інновацій, розвиток співробітництва наукового сектору з виробництвом /підприємствами, реалізація проектів за участю державних і міжнародних коштів.

У ході своєї роботи центр активно співробітничав із профільними відомствами Ради міністрів Автономної Республіки Крим, фізичними і юридичними особами (потенційними інвесторами й авторами проєктів/винаходів), міжнародними фондами, біржами й компаніями, регіональними центрами й іншими підвідомчими структурами держінвестицій.

Кримський регіональний центр інноваційного розвитку – авторизований партнер всеукраїнської мережі трансферу технологій UTTN, регіональний адміністратор мережі UTTN, що є основною базою створення при центрі Кримського центру трансферу технологій, заснований у вересні 2008р. У сферу діяльності Центру входить: 1) збільшення ефективності інноваційної діяльності в базових галузях промисловості і господарства шляхом створення і використання діючих механізмів залучення підприємствами в господарський оборот інтелектуального капіталу; 2) збільшення рівня державного забезпечення охорони і захисту прав інтелектуальної власності для отримання конкурентоспроможності продукції регіону; 3) технологічну єдність наукових досліджень і розробок, відновлення та збереження наукового потенціалу.

З метою проведення професійних висококваліфікованих попередніх експертних оцінок інноваційно-інвестиційних пропозицій (проєктами вони стають після відповідного доопрацювання) при центрі створено науково-технічну раду. До складу Ради входять провідні вчені Криму й України, представники вузів автономії, патентознавці, представники великих підприємств, Кримського представництва НАН України.

Одним з аспектів діяльності центру є постійний моніторинг міжнародних і вітчизняних програм і грантів, спрямованих на реалізацію й впровадження інноваційно-інвестиційних проєктів. Центр надає консультаційні послуги з оформлення й супроводження проєктів. Після приведення інноваційно-інвестиційної пропозиції у відповідність до міжнародних вимог, які висуваються до проєктів, за згодою автора документи направляються до бази даних держінвестицій, мереж трансферу технологій UTTN (Україна), RTTN (Російська Федерація), EEN (Європа) для пошуку потенційних партнерів або інвесторів [4].

Інфраструктурне забезпечення розвитку регіональної інноваційної системи АР Крим можна продемонструвати наступною схемою (рис. 1).

Удосконалення системи управління інноваційною діяльністю повинно бути засноване на створенні додаткових елементів інноваційної інфраструктури по управлінню інноваційними процесами, що у свою чергу дозволить підвищити ефективність державного регулювання і стимулювання інноваційної діяльності та інноваційної політики в регіоні. Основними запропонованими елементами інноваційної інфраструктури регіону можуть бути:

- Регіональний інноваційний фонд, діяльність якого буде спрямована на підвищення інноваційної активності в регіоні для стимулювання й сприяння розвитку високотехнологічних і наукоємних виробництв (фінансування, створення й впровадження інновацій; реалізація інноваційних програм та проєктів; розвиток інноваційної інфраструктури; просування вітчизняних інновацій на зовнішні ринки; розвиток міжнародного співробітництва, зокрема, запозичення інноваційних технологій і організації заходів щодо підвищення інноваційної активності в регіоні);

- Регіональний венчурний фонд, функція якого надавати фінансову підтримку інноваційному бізнесу, зокрема здійснювати акумулювання й подальший перерозподіл грошових коштів венчурних інвесторів;

- Регіональне агентство по залученню інвестицій, зокрема приватних незалежних інвесторів - бізнес-янголів, які здійснюють фінансування інноваційних підприємств на стартовому етапі розвитку, забезпечують професійним та управлінським досвідом;

- Регіональні пенсійні та пайові інвестиційні фонди;
- Центр інжинірингу й трансферу технологій;
- Рада науково-технічної діяльності;
- Центр технологічних досліджень;
- Фонд підтримки малого й середнього бізнесу;
- Центр маркетингово-аналітичних досліджень і експертизи;
- Регіональні страхові компанії.

Серед запропонованих інноваційних структур, найбільш важливим для ефективного розвитку інноваційного потенціалу і результативності реалізації інноваційної політики, є, на наш погляд, «Регіональний інноваційний фонд» з функціями організації взаємодії між учасниками інноваційного процесу в сфері інноваційної діяльності, акумулювання і розподілу інвестицій, стимулювання інноваційної діяльності, моніторингу і контролю.

ИННОВАЦИОННОЕ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ

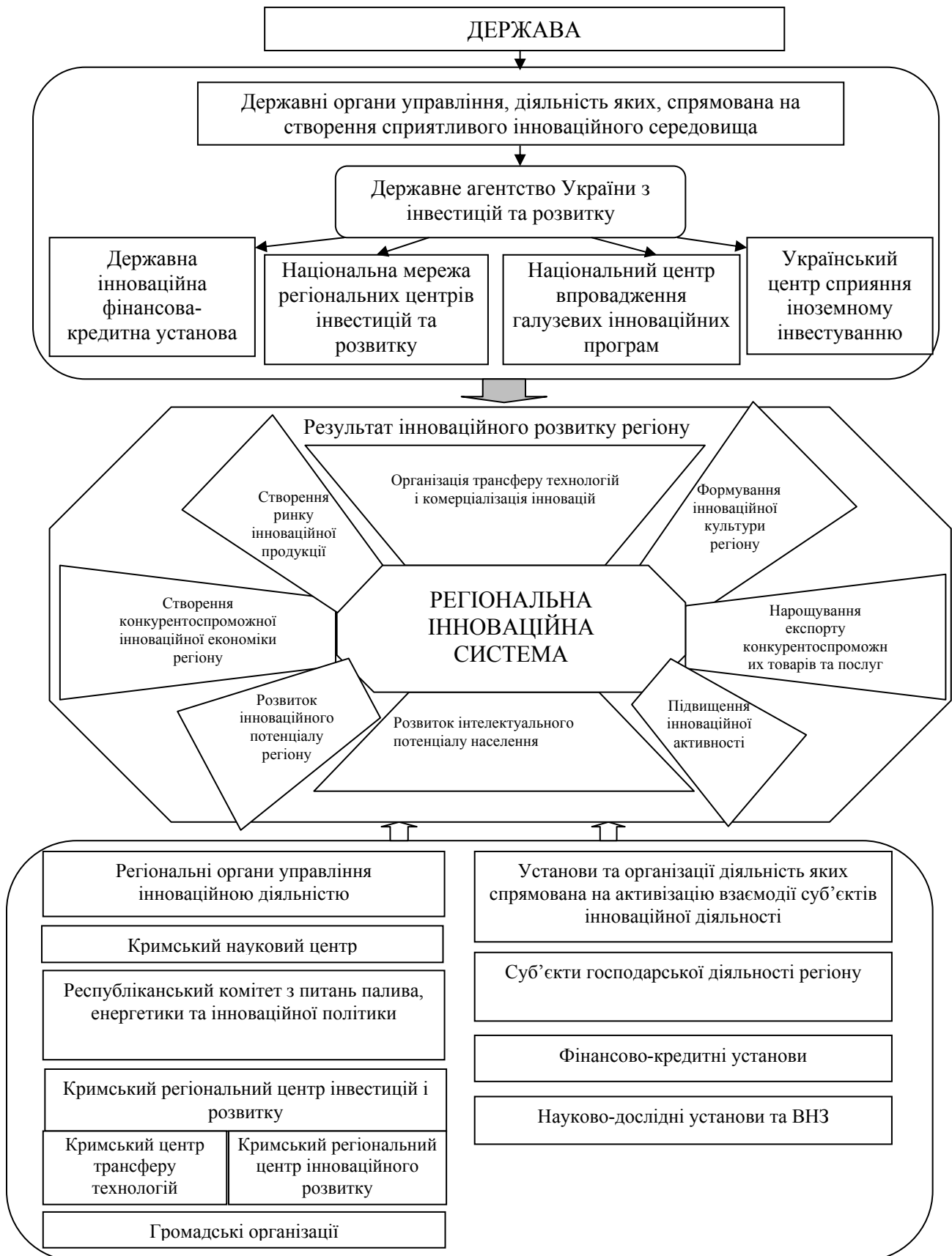

Рис. 1. Інфраструктурне забезпечення розвитку регіональної інноваційної системи АР Крим

Діяльність регіонального інноваційного фонду слід спрямувати на: підвищення інноваційної активності суб'єктів підприємництва в регіоні; визначення пріоритетних напрямків, виходячи з економічної кон'юнктури регіону; стимулювання розвитку високотехнологічних і наукоємних виробництв; диференціацію джерел фінансування; сприяння розвитку інноваційної інфраструктури;

ИННОВАЦИОННОЕ И УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ

просування вітчизняних інновацій на зовнішні ринки; розвиток міжнародного співробітництва у сфері створення й реалізації інноваційних технологій з метою посилення конкурентоспроможності економіки регіону на національному й міжнародному рівнях.

Фінансування інноваційного фонду здійснюється посередництвом державного й місцевих бюджетів; організації венчурного фінансування (інвестицій внутрішніх і зовнішніх інвесторів, приватних бізнес-янголів); створення комерційного інноваційного банку (довгострокове, пільгове кредитування інноваційних програм і проєктів); відрахувань за рахунок застосування пресингу стосовно ресурсомістких галузей (підвищення податкових ставок, кредитів, обов'язкове відрахування в інноваційний фонд); залучення фінансових ресурсів великого бізнесу за рахунок застосування податкових, адміністративних, організаційних стимулів.

Активне залучення приватного сектора в інноваційну діяльність регіону, що здійснюватиметься посередництвом діяльності регіонального інноваційного фонду, потребує з боку держави застосування таких стимулів: пільги й преференції з податку на прибуток; скасування або зниження митних зборів на імпорту устаткування; державні гарантії щодо банківських кредитів і часткової сплати або скасування процентних ставок при здійсненні пріоритетних інноваційних проєктів; державне страхування ризиків; лізинг нового обладнання; дотації на здійснення наукових досліджень і розробок; спрощення схеми трансферу технологій; організація тісного співробітництва науково-освітнього сектору й підприємництва для розвитку наукоємних виробництв.

Таким чином, на сучасному етапі розвитку економіки України, створення реально діючої інноваційної інфраструктури на регіональному та національному рівнях, яка забезпечить ефективне управління інноваційною діяльністю, стає вкрай необхідним для створення інноваційної конкурентоспроможної економіки держави. З метою реалізації поставленого завдання у роботі було запропоновано створення регіонального інноваційного фонду як координуючого органу в активізації взаємодії між різними учасниками інноваційного процесу (наукового та приватного секторів й держави), що дозволить підвищити ефективність державного регулювання і стимулювання інноваційної діяльності та інноваційної політики в регіоні, посередництвом наділення фонду значними повноваженнями (організаційною, координуючою, стимулюючою, контролюючою функціями), з метою підвищення соціально-економічного розвитку регіону.

Література

1. Адаманова З.О. Инновационные стратегии экономического развития в условиях глобализации: монография / З.О. Адаманова // Симферополь: Крымучпедгиз, 2005. – 504с.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002р. №440 – IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. - № 36. – С.882-892.
3. Законодавство України - Офіційний веб-сайт // [Електронний ресурс].– Режим доступа:<http://zakon.rada.gov.ua>
4. Инновационный портал Автономной Республики Крым. – Официальный веб-сайт [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.innovations-crimea.gov.ua>
5. Урядовий портал. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України // [Електронний ресурс].– Режим доступа: www.kmu.gov.ua/control/publish/article?art_id=244525196
6. Якубовский Н. Инфраструктура – фактор ускорения инновационного развития промышленности / Н. Якубовский, В. Щукин // Экономика Украины. – 2007. - № 2. – С. 27-38.